

РОЛЬ ТУРИЗМУ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

©2018 ЄВТУШЕНКО О. В., КУРІННА А. Т.

УДК 338.012

Євтушенко О. В., Курінна А. Т. Роль туризму в розвитку національної економіки України

У статті проаналізовано роль туристичної галузі в економіці України. Розглянуто місце туризму в національній економіці України та складові туристичної сфери, що впливають на розвиток економіки. Виявлено основні напрямки та перспективи розвитку туризму в Україні. Серед основних видів туризму, які є популярними та перспективними для нашої країни: освітній, діловий, релігійний туризм. Діловий туризм зараз йде на спад, тому його треба підтримувати, адже цей вид туризму приносить державі найбільший дохід завдяки тому, що бізнес-туристи часто їздять у ділові поїздки за кошти компанії та можуть дозволити собі витратити більше, ніж звичайний турист. Освітній туризм теж можна вважати перспективним, бо іноземний студент не тільки навчається у нашій країні, він ще й подорожує нею. Релігійний туризм теж зростає, і це не дивно, бо в Україні налічується велика кількість релігійних закладів, що відомі в усьому світі. Проведено аналіз основних показників економічної ефективності туризму: вклад до ВВП, зайнятість, платіжний баланс, податки.

Ключові слова: економіка туризму, національна економіка, внутрішній валовий продукт, зайнятість, платіжний баланс, податки, збори.

Рис.: 10. **Бібл.:** 14.

Євтушенко Олена Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: eevtushenko@karazin.ua

Курінна Анастасія Тарасівна – магістрант кафедри туристичного бізнесу та країнознавства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: nastyak77@gmail.com

УДК 338.012

UDC 338.012

Євтушенко Е. В., Куринная А. Т. Роль туризма в развитии национальной экономики Украины

В статье проанализирована роль туристической отрасли в экономике Украины. Рассмотрены место туризма в национальной экономике Украины и составляющие туристической сферы, влияющие на развитие экономики. Выявлены основные направления и перспективы развития туризма в Украине. Среди основных видов туризма, которые являются популярными и перспективными для нашей страны: образовательный, деловой, религиозный туризм. Деловой туризм сейчас идет на спад, потому его надо поддерживать, ведь этот вид туризма приносит государству наибольший доход благодаря тому, что бизнес-туристы часто ездят в деловые поездки за счет компании и могут позволить себе тратить больше, чем обычный турист. Образовательный туризм тоже можно считать перспективным, поскольку иностранный студент не только учится в нашей стране, он еще и путешествует по ней. Религиозный туризм также растет, и это не удивительно, потому что Украина насчитывает большое количество религиозных учреждений, известных во всем мире. Проведен анализ основных показателей экономической эффективности туризма: вклад в ВВП, занятость, платежный баланс, налоги.

Ключевые слова: экономика туризма, национальная экономика, внутренний валовый продукт, занятость, платежный баланс, налоги, сборы.

Рис.: 10. **Библ.:** 14.

Євтушенко Елена Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та страноведення, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: eevtushenko@karazin.ua

Куринная Анастасія Тарасівна – магістрант кафедри туристичного бізнесу та страноведення, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: nastyak77@gmail.com

Ievtushenko O. V., Kurina A. T. The Role of Tourism in Development of the National Economy of Ukraine

The article analyzes the role of tourism industry in the economy of Ukraine. The place of tourism in the national economy of Ukraine and the constituents of tourism sphere, influencing the development of economy, are considered. The major directions and perspectives of development of tourism in Ukraine are identified. Among the main types of tourism that are popular and promising for our country are the following: educational, business, religious tourism. Business tourism is now on the decline, so it should be supported, because this type of tourism brings the State most revenue because business travelers often go on business trips at the expense of their companies and can afford to spend more than usual tourist. Educational tourism, too, can be considered promising, since foreign student not only learns in our country, he also travels around. Religious tourism is also growing, and it is not surprising, because Ukraine has a large number of religious institutions, known throughout the world. An analysis of the main indicators of the economic efficiency of tourism is carried out: contribution to GDP, employment, balance of payments, taxes.

Keywords: economy of tourism, national economy, gross domestic product, employment, balance of payments, taxes, duties.

Fig.: 10. **Bibl.:** 14.

Ievtushenko Olena V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Regional Studies, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: eevtushenko@karazin.ua

Kurina Anastasia T. – Graduate Student of the Department of Tourism and Regional Studies, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: nastyak77@gmail.com

У даний час туризм є складним масовим явищем, яке впливає на економіку багатьох країн і регіонів. Туризм є одним із основних факторів, який позитивно впливає на формування нових робочих місць, сприяє розвитку дорожнього й готельного будівництва, дає поштовх виробництву всіх різно-

видів транспортних засобів, стимулює збереження народних ремесел, національної культури як країни загалом, так і окремих регіонів.

Індустрія туризму в сучасному розумінні – це одна із прибуткових і динамічних галузей у світовому господарстві. За умов розбудови української дер-

жави туризм має стати дієвим засобом формування ринкових механізмів господарювання, надходження чималих коштів до державного бюджету, однією із форм раціонального використання вільного часу, залучення широких груп населення до пізнання історико-культурної спадщини, проведення змістовного дозвілля, вивчення історії рідного краю.

Економічний ефект індустрії туризму для народного господарства України в статистичній та дослідницькій літературі в цілому оцінюється неоднозначно. Недосконалість статистики туризму, невизначеність самого економічного поняття «туристична індустрія» істотно ускладнюють виявлення реально-економічного ефекту галузі для економіки країни.

Сьогодні у вітчизняній науковій літературі увага звертається на вивчення проблематики, що стосується розвитку економічного аспекту в туристичній галузі. Зокрема, варто відмітити праці таких авторів, як Г. А. Яковлев, І. Т. Балабанов, З. М. Горбильов, А. В. Білецька, А. Б. Здоров, С. П. Гаврилюк, А. П. Дядечко, Т. В. Черевичко, М. П. Мальська та інші, у публікаціях яких досліджуються різні підходи до розуміння економічної сутності з точки зору туризму, розглядається класифікація його форм і видів, аналізується структура та динаміка ринку туристичних послуг України, основні тенденції розвитку галузі туризму, її вплив на економічний та соціальний розвиток країни тощо. Також дослідженням економічної складової туристичного бізнесу займалися і вчені кафедри туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: В. І. Сідоров, Н. М. Данько, О. В. Євтушенко, Г. В. Довгаль та інші.

Мета статті – систематизація статистичних показників сфери туризму, що впливають на внесок до ВВП і виявлення проблем, що гальмують вклад туризму в розвиток національної економіки України.

Економічна діяльність у туристичній галузі полягає в: забезпеченні ефективного використання вже існуючої та формуванні нової туристичної матеріально-технічної бази, примноженні валютних надходжень до державного бюджету, балансуванні коштів туристичних суб'єктів діяльності, зайнятості населення, задоволенні його різноманітних потреб.

У даний момент туристичний бізнес є дохідною та динамічною галуззю із високим потенціалом у майбутньому. Україна має в розпорядженні культурно-історичний потенціал і колосальні природні ресурси, які впливають на розвиток різних видів внутрішнього туризму. Розвиток туризму України має займати одне із лідируючих місць у всій системі державного планування, бо доходи, отримані від цієї галузі, дозволяють залучити її до переліку пріоритетних напрямків економічного розвитку.

Туризм як складова розвитку економіки країни може вносити значний вклад у грошові надходження та підняти національну економіку. Саме тому дана галузь потребує відповідного дослідження з усіх економічних сторін, а також виявлення перспективних напрямів її розвитку в Україні, адже значна кількість держав давно використовує такий інструмент поліпшення добробуту в країні, як туризм.

Для розуміння того, яке місце в економіці України посідає туризм, необхідно розглянути, яку частину ВВП він займає на сьогодні (рис. 1).

Отже, загальна картина відображається в такому: серед важливих галузей промисловості найбільша частка українського ВВП у оптовій та роздрібній торгівлі – 14,1%. Найнижча цифра відображається в секторі туризму, який, за даними WTTC, у 2017 р. становив лише 1,54% (39,6 млн грн), поступившись таким галузям, як освіта, будівництво, інформація, фінансова та страхова діяльність. Отже, як можна

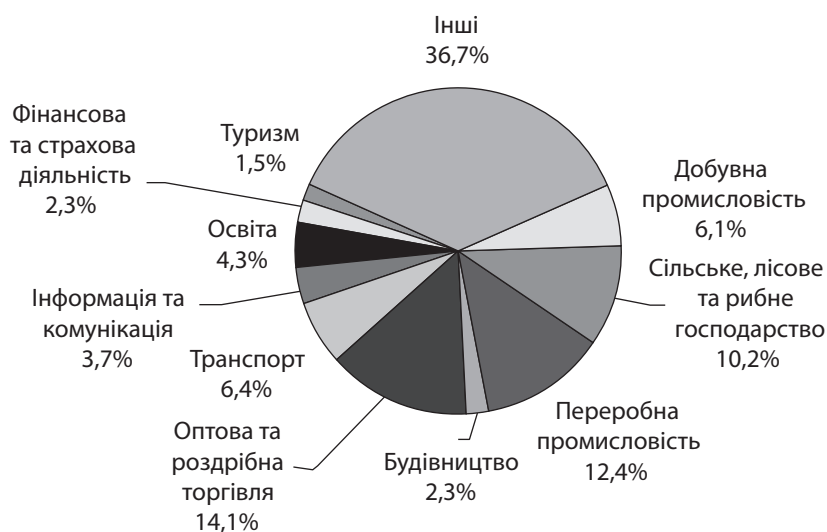

Рис. 1. Розподіл ВВП України за галузями, 2017 р.

Джерело: складено за [11; 14].

побачити, туризм для України на даний момент не є пріоритетним сектором і займає дуже невелику частку українського ВВП.

Прямий внесок туристичної галузі до ВВП – це сума прямих туристичних витрат резидентів чи нерезидентів у державі для відрядження та відпочинку, а також цільових державних витрат на утримання туристичних визначних пам'яток. Розраховується як обсяг виробництва послуг, які туристи надають у відносних або абсолютних вимірах [10, с. 71] (рис. 2).

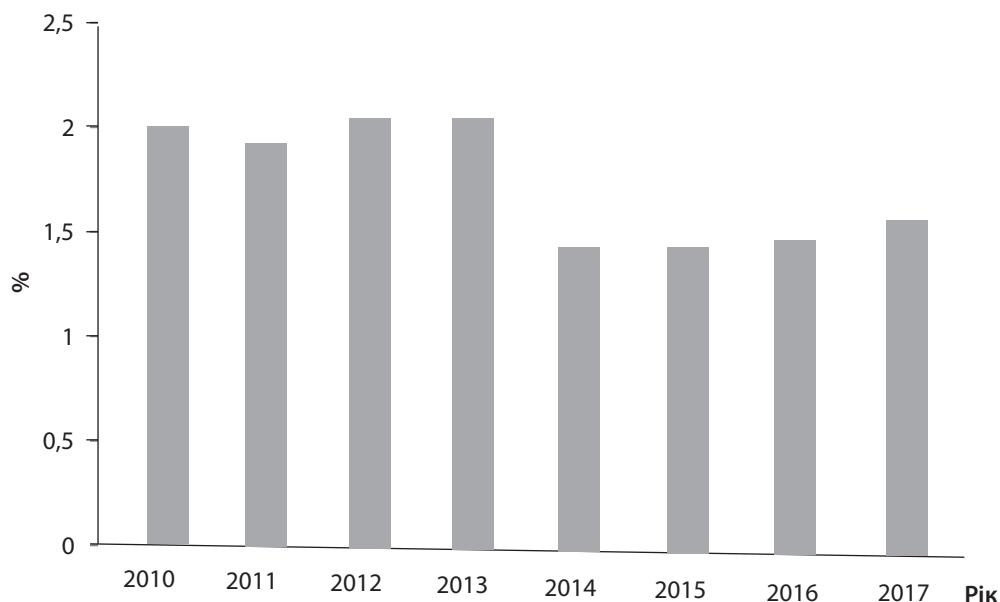

Рис. 2. Динаміка прямого внеску туризму до ВВП України, 2010–2017 рр.

Джерело: складено за [14].

Відповідно до даних WTTC, можна побачити зменшення частки прямого туризму у ВВП країни з 2014 р. Поза сумнівом, ця тенденція пов'язана з нестабільною ситуацією в Україні, що призводить до зниження показників загальнодержавної економіки. Також зазначимо, що протягом 2014–2016 рр. ця цифра майже не змінилася: у 2014 р. вона склала 1,42%, у 2015 р. – 1,42%, у 2016 р. – 1,44%. А вже у 2017 р. цей показник склав 1,54% (39,6 млрд грн). Тому в період 2016–2017 рр. індекс зріс на 0,1%. WTTC прогнозує, що у 2018 р. прямий внесок туризму до ВВП України збільшиться на 8% і складе 42,8 млрд грн, а у 2028 р. цей показник збільшиться до 1,7% і складе 56 млрд грн.

Загальний внесок туристичної галузі у ВВП включає прямий, непрямий та індукований вклад до економіки та відображає, крім прямого внеску, інвестиційний економічний ефект, споживання пов'язаних з туризмом товарів і послуг та доходів у цій сфері [10, с. 72].

Непрямий внесок туристичної галузі у ВВП полягає в: інвестиціях в індустрію туризму; державних видатках на підтримку туристичної галузі; витратах підприємств, які надають туристичні послуги для придбання послуг або товарів за їх безпосередньою діяльністю.

Індукований внесок туристичної галузі у ВВП передбачає собою частину ВВП, що формується за рахунок доходу певних осіб, які прямо чи опосередковано зайняті в туристичній індустрії [10, с. 73] (рис. 3).

Загальний внесок туристичної галузі у ВВП країни (у т. ч. від великих інвестицій, ланцюгових поставок та індукованого впливу на прибуток) склав 128,5 млрд грн у 2016 році (5,6% від загального ВВП). У 2017 р. він виріс і став складати 147,2 млрд грн (5,7% від загального ВВП). Очікується, що загальний обсяг ту-

ристичного вкладу до ВВП у 2018 р. збільшиться до 6% (на 7,2% більше, ніж у 2017 р.) і становитиме 157,8 млрд грн. Прогнозується, що він зросте у 2028 р. до 211,7 млрд грн і становитиме вже 6,6% ВВП.

Прямий внесок туристичної галузі в зайнятість забезпечує зайнятість у готельній індустрії, туристичних агентствах, транспорті, а також у сфері громадського харчування та відпочинку, у тому випадку, якщо надання послуг забезпечено саме туристам. Розраховується як число зайнятих осіб у туристичній індустрії та їх частка в загальній зайнятості [3] (рис. 4).

Згідно зі статистичними даними WTTC, можна побачити, як знижується прямий вклад туризму до працевлаштування країни, що починається у 2014 р. Ця тенденція пов'язана з нестабільною ситуацією у країні, що призводить до зниження показників. Але також можна спостерігати, що показник не змінюється до 2017 р.: у 2014–2016 рр. він становив 1,3%. У 2017 р. ця цифра зросла на 0,1% і склала 228,1 тис. осіб. WTTC прогнозує, що у 2018 р. зайнятість у туристичній сфері також становитиме 1,4%, але вже налічуватиме 243 тис. осіб, а у 2028 р. – 278 тис. осіб (приблизно 1,6%).

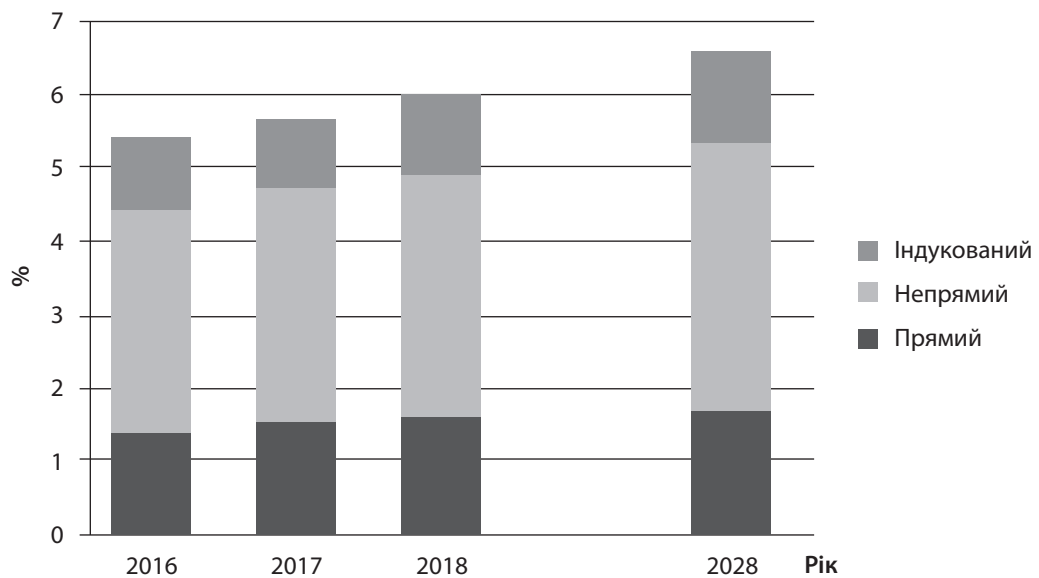

Рис. 3. Динаміка загального внеску туризму до ВВП України, 2016–2028 рр.

Джерело: складено за [14].

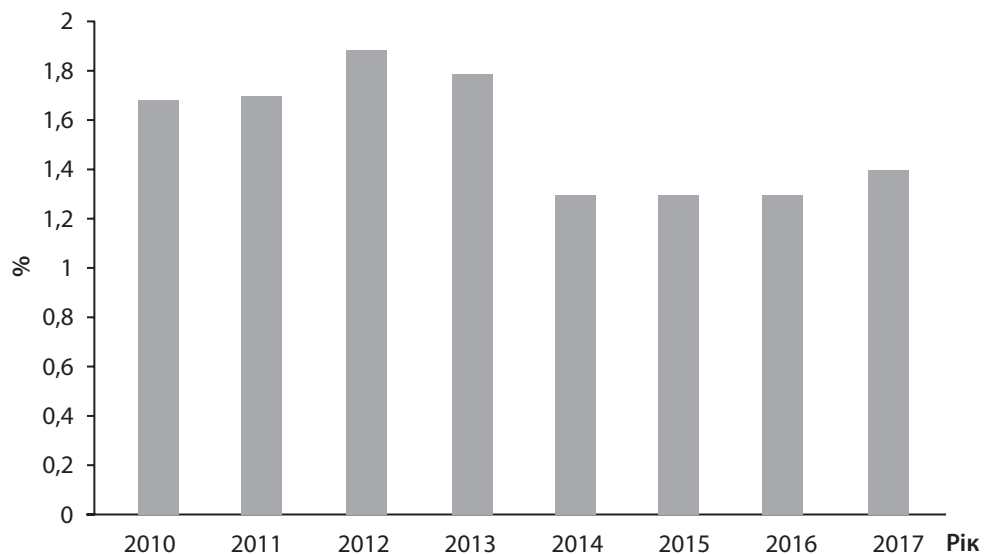

Рис. 4. Динаміка прямого внеску туризму в зайнятість в Україні, 2010–2017 рр.

Джерело: складено за [14].

Загальний внесок туристичної галузі в зайнятість полягає у великих інвестиціях, ланцюгових поставках та індукованому впливі на прибуток [14] (рис. 5).

Непрямий внесок туристичної галузі до зайнятості – це кількість робочих місць, створених для забезпечення формування непрямих внесків туризму до ВВП.

Індукований внесок туристичної галузі в забезпечення зайнятості – це робочі місця, створені за рахунок доходів, отриманих прямо чи опосередковано від осіб, зайнятих у туристичній індустрії [2, с. 73].

Загальний обсяг вкладу туризму в зайнятість (включаючи великі інвестиції, індукований вплив на прибуток та ланцюгові поставки) склав 856 тис. осіб у 2017 р. (5,1% від загальної кількості опрацьованих

громадян) та очікується, що він збільшиться на 6,4% – до 910,5 тис. осіб (5,5% від загальної кількості опрацьованих громадян) у 2018 р. Всесвітня рада з подорожей і туризму прогнозує, що загальна зайнятість у 2028 р. збільшиться до 1,05 млн осіб і складе 6% від загальної кількості працівників.

Платіжний баланс стає макроекономічною моделлю, яка регулярно відображує операції в економіці, які здійснюються між світовими державами та національною економікою [5, с. 161].

Платіжний баланс – це взаємозв'язок між платежами, здійсненими суб'єктами господарювання певної держави в інших країнах, а також надходжень, отриманих ними від інших держав на певний період часу (квартал, рік) [5, с. 162].

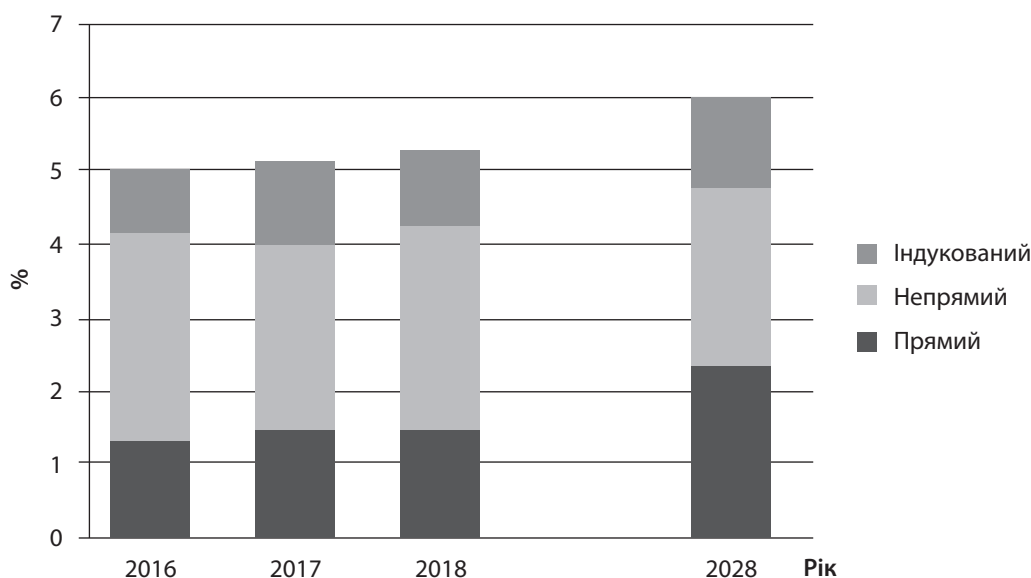

Рис. 5. Динаміка загального внеску туризму в зайнятість в Україні, 2016–2028 рр.

Джерело: складено за [14].

Коли стається так, що надходження з-за кордону перевищують платежі, це означає, що баланс активний, а коли навпаки – пасивним. Разом із активним сальдо в платіжному балансі збільшується приплив іноземної валюти в державу, зростають валютні резерви. Пасивний баланс призводить до витікання іноземної валюти з держави, а валютні резерви, відповідно, зменшуються [7, с. 39].

Туризм як товар можна імпортувати до країни та експортувати з неї. Туристичний імпорт – це привезення туристичного враження з іншої країни, яке стоїть поряд з паралельним вивезенням грошей із держави, де проживає турист. Туристичний експорт – це вивезення з країни туристичного враження, яке стоїть поряд із паралельним завезенням грошей у державу особою, яка не є її резидентом.

Якщо плата за провадження туристичних послуг надходить в Україну, це значить експорт туризму. Турист, який перебуває в Україні, витрачає свої гроші на задоволення своїх туристичних потреб, які забезпечує українська сторона. Таким чином, Україна експортує туристичний досвід, а гроші залишаються на її території. Водночас це також означає ще й імпорт туризму для країни, з якої турист вилучає кошти [9, с. 246] (рис. 6).

Згідно з даними Національного банку України, до 2010 р. експорт перебільшував імпорт, а баланс тримався позитивним. У 2011 р. імпорт починає зростати, тоді як експорт швидко падає, аж до негативного значення. Це пов'язано з тим, що наприкінці 2010 р. в Україні було вирішено скасувати ліцензію, яка давала право на діяльність туристичних агентств, що привело до збільшення кількості туристичних агентств. Через це попит на віз за кордон став популярним серед потенційних туристів. Також спостерігаємо, як ще більше падає показник у 2014 р. (понад 4 рази порівняно з

2013 р.). Цей спад пояснюється початком у країні нестабільної ситуації та тим фактом, що великий внесок до позитивного балансу робили території, котрі зараз є тимчасово окупованими і не враховуються при розрахунку імпорту й експорту туристичних послуг та інших, не менш важливих показників.

Туристичний збір – це місцевий збір коштів, гроші, які зараховуються до місцевого бюджету.

Платниками збору є резиденти, іноземці, особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіального поділу, де діє рішення міської, селищної або сільської ради щодо визначення туристичного податку, отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання з зобов'язанням покинути надане житло в зазначену годину [6, с. 68].

Збір за надання туристичних послуг (міський збір) становить близько 0,5–1% від загальної вартості періоду, протягом якого перебував турист (рис. 7).

Вартість проживання не включає в себе вартість продовольчих або побутових послуг (прибирання, прання, прасування білизни), оформлення закордонних паспортів чи дозволів на в'їзд, страхування, рахунки за телефонні дзвінки, витрати на переклад та ін.

Згідно з рішенням міської чи селищної ради здійснювати збір коштів можуть такі податкові агенти:

- ✦ адміністрація кемпінгів, мотелів, готелів, санаторно-курортних закладів, гуртожитків для відвідувачів та інших закладів типу готелю;
- ✦ посередницькі організації з надання житла у квартирі, які допомагають неорганізованим туристам з поселенням до будинків або квартир, що належать фізичним особам за правом користування або за правом власності;
- ✦ юридичні або фізичні особи – підприємці, вповноважені міською або селищною радою стягувати платню за умовами договору, укладеного з відповідною радою [6, с. 69].

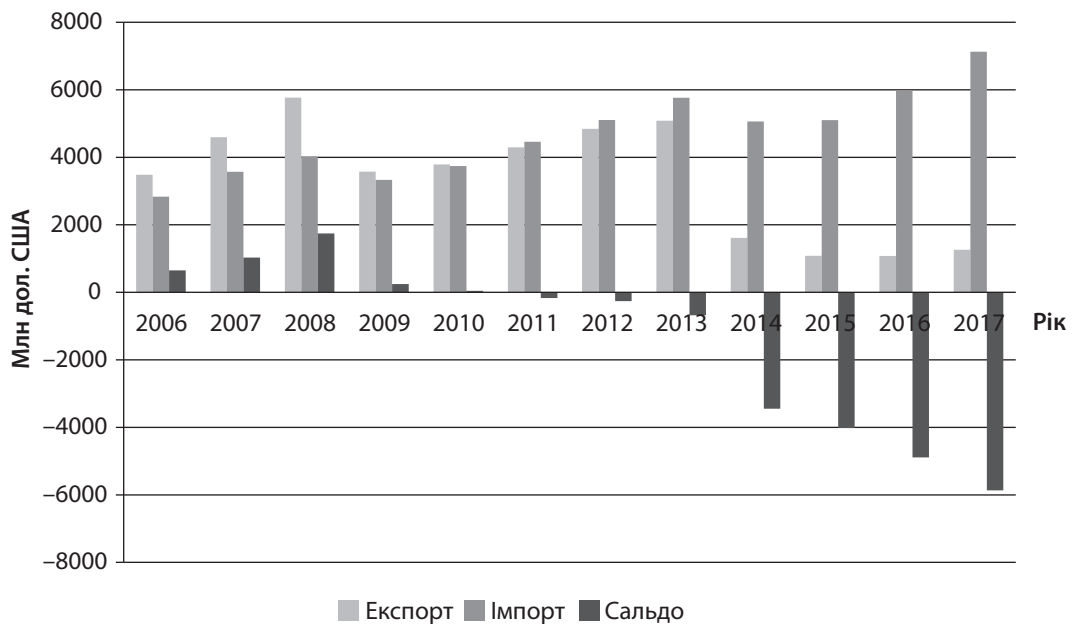

Рис. 6. Експорт-імпорт туристичних послуг в Україні, 2006–2017 рр.

Джерело: складено за [13].

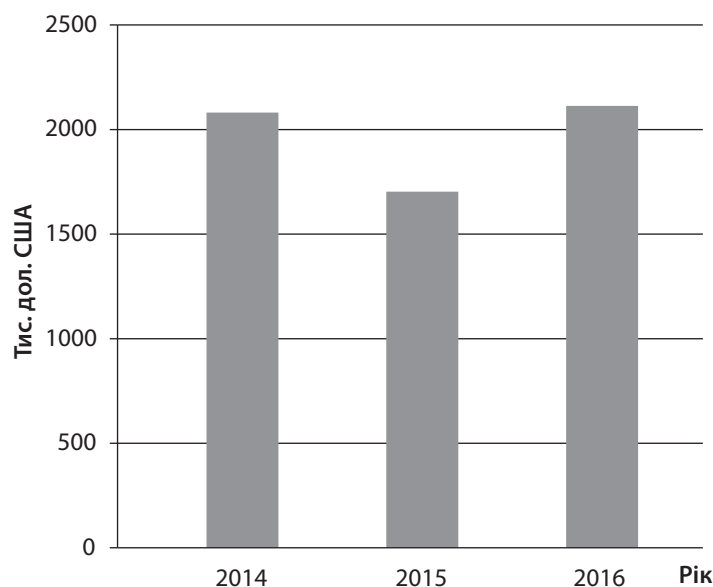

Рис. 7. Динаміка надходження туристичного збору до бюджету України, 2014–2016 рр.

Джерело: складено за [12].

За даними Державної податкової служби України, сума надходжень від податку у 2016 р. склала 2 113 100 дол. США, що на 410 100 дол. США більше, ніж у 2015 р. Водночас цей обсяг у 2015 р. порівняно з 2014 р. знизився на 378 200 дол. США.

Отже, підвищення вартості місцевих туристичних зборів та збільшення їх частки в прибутках є основним напрямком консолідації місцевих бюджетів та розвитку фінансової незалежності відповідних регіонів.

Відповідно до Бюджетного кодексу, гроші від туристичного податку зараховуються до загального фонду бюджетів районного самоврядування. Введен-

ня туристичного податку регулюється дозволом місцевої ради у відповідному регіоні [1] (рис. 8).

Станом на 2016 р. виявлено 5 областей України з найбільшим обсягом доходів від сплати туристичних зборів, що надходили до обласних бюджетів (у т. ч. отримання туристичного збору, сплаченого юридичними особами в Центральний офіс, які зараховано до м. Київ, Запорізької та Одеської областей): м. Київ – 18,8 млн грн (34,7%), Одеська область – 7,3 млн грн (13,6%), Івано-Франківська область – 2,3 млн грн (4,2%), Львівська область – 8,4 млн грн (15,6%) і Закарпатська область – 2,2 млн грн (4,1%).

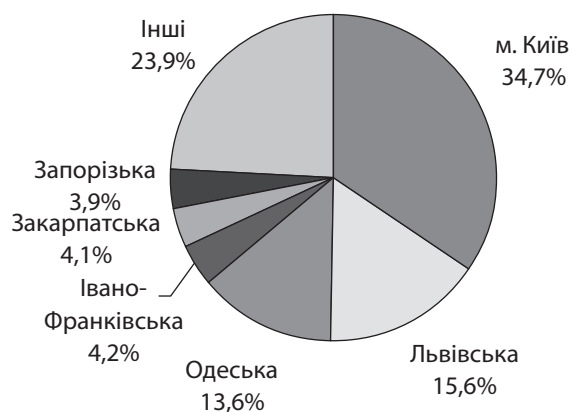

Рис. 8. Туристичний збір у загальному обсязі надходжень місцевих бюджетів за 2016 р. у розрізі областей

Джерело: складено за [12].

Оподаткування економічної діяльності туристичних агентів і туристичних операторів в Україні має певну специфіку. Це пов'язано як зі специфікою розрахунку обліку податку на прибуток, податку на додану вартість, так і з розрахунком суб'єктів єдиного податку туристичної діяльності, які користуються спрощеною системою оподаткування [8, с. 15].

У випадку постачання туроператором туристичної продукції, призначеної для використання як на території України (внутрішній туризм), так і за кордоном (міжнародний туризм), основою для оподаткування може служити винагорода, яка являє собою різницю між ціною туристичного продукту та витратами, понесеними туристичним оператором у результаті формування даного турпродукту [9, с. 302].

Важливим є те, що ПДВ-зобов'язання туроператора при наданні туристичного продукту припадають на момент оформлення документів, що підтверджують факт надання якісного турпродукту. Тобто, на момент отримання туристичним оператором авансів на туристичні продукти податкові зобов'язання не утворюються [3, с. 16] (рис. 9).

Правила введення суб'єктів діяльності туристичної галузі щодо сплати податку на прибуток не викликають ускладнень і мають залежати від видів договорів з постачальниками послуг у сфері та способів їх співпраці:

- ✦ *прямі угоди* – таким чином можуть працювати лише туроператори. До складу валового доходу відноситься повна вартість туристичних продуктів відповідно до правил першої події, але до валових витрат – ціна туристичних послуг, придбаних для створення турпродукту, а також інші витрати, що відповідають економічній діяльності з належним урахуванням норм;
- ✦ *посередницькі угоди* – за цих умов співпрацюють з турагентами та деякими туроператорами. У цьому випадку тільки винагорода за посередництво враховується у складі валового доходу, а у валові витрати нараховується тільки вартість загальних витрат (орендна плата, амортизація, оклади тощо) [4, с. 48].

При продажу турпродукту безпосередньо через турагента валовий дохід туроператора передбачає витрати на продаж туру з урахуванням сплаченої винагороди. Вона зараховується до валових витрат туроператора, і такі витрати необхідно узгоджувати актом виконаної роботи або звітом [8, с. 14].

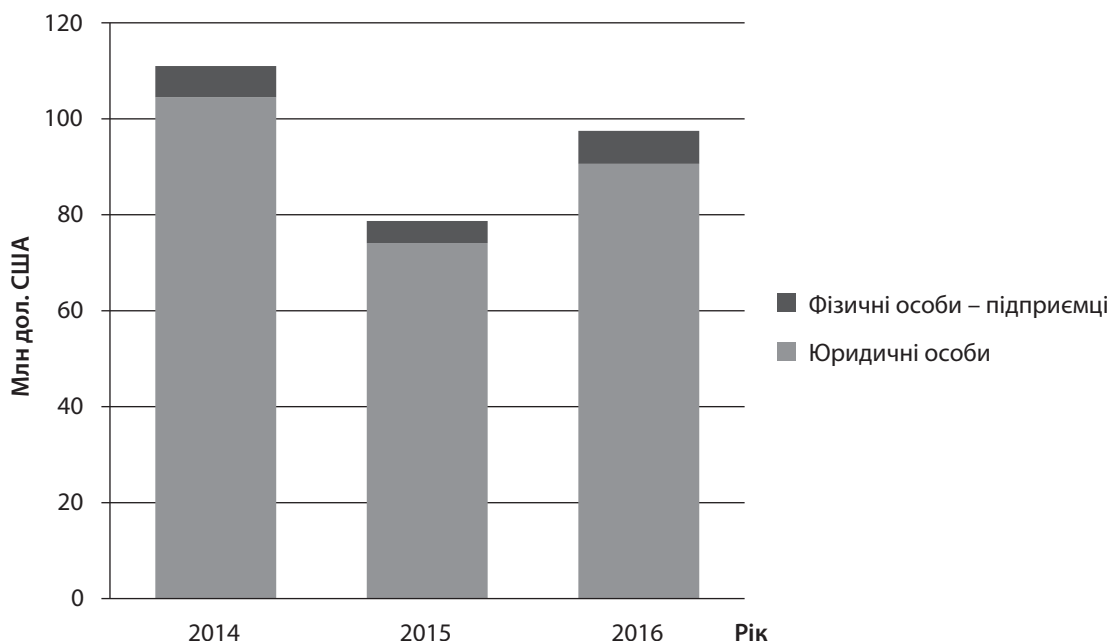

Рис. 9. Динаміка обсягів податкових платежів до Зведеного бюджету України, 2014–2016 рр.

Джерело: складено за [12].

Як відомо, за першим випадком визначаються валові витрати та валовий дохід: попередня плата за турпослуги чи надання послуг без їх попередньої сплати. Першим випадком для туристичних закладів має бути: сплата туристичного пакета та отримання її покупцем в разі попередньої сплати туристичних послуг або фактичного завершення туристичних послуг, тобто в останній день відпочинку туристів, що не залежить від часу надання туристичної послуги, у випадку надання послуг без передоплати [9, с. 303].

За статистичними даними Державної податкової служби, у 2016 р. державний бюджет отримав 97,5 млн дол. США: від податкових платежів юридичних осіб – 90,6 млн дол. США та від приватних підприємців – 6,9 млн дол. США, що на 18,8 млн дол. США більше, ніж у 2015 р., коли загальні податкові виплати склали 78,7 млн дол. США. Водночас обсяг платежів, отриманих від юридичних осіб, збільшився на 16,5 млн дол. США, а від приватних підприємців – на 2,3 млн дол. США.

Ці податки та збори стягуються за всі види діяльності, безпосередньо пов'язані з туристичною індустрією, такі як: діяльність лікувальних закладів; діяльність готелів та об'єктів тимчасового розміщення; надання кемпінгів та стоянок для фургонів і причепів; діяльність з проживання протягом періоду свят та іншого тимчасового проживання; діяльність інших засобів тимчасового розміщення; діяльність туристичних операторів; діяльність туристичних агентств. Отже, розглянемо детальніше розподіл розрахунків з консолідованим бюджетом за видами податків і зборів за цими показниками (рис. 10).

Згідно з даними Державної податкової служби, проаналізуємо внесок у консолідований бюджет за 2016 р. кожного виду діяльності. Отже, найзначніший внесок – у діяльності лікарняних засобів, який становить 1030,5 млн грн. (41,3%). Наступний внесок – це діяльність готелів та подібних об'єктів тимчасового розміщення, що становить 992,9 млн грн (39,8%). Третім показником є діяльність туроператора – 175,3 млн грн (7%). Четвертий показник, що складає 135,3 млн грн. (5,4%) – діяльність проживання на період відпусток та іншого тимчасового проживання. Діяльність турфірм становить 119,3 млн грн (4,8%). Інші засоби тимчасового розміщення становлять 41,6 млн грн (1,65%). Останнім за розподілом є надання кемпінгів та стоянок для житлових фургонів і причепів, що становить лише 1,3 млн грн., або 0,05% за весь 2016 р.

ВИСНОВКИ

Таким чином, згідно з представленим матеріалом, можемо зробити висновок, що внесок туризму в національну економіку України формується такими доходами, як оподаткування туристичної діяльності, частка ВВП від сектора туризму, частка зайнятості у сфері туризму та платіжний баланс, що є кінцевим результатом між імпортом та експортом турпослуг.

Прямий внесок сфери туризму у ВВП в Україні нараховує 1,54%, що не є доброю ознакою для галузі, на яку покладено великі сподівання, але, за умови врахування загального внеску, цей сектор займає більше 1/20 частини ВВП України. Що стосується зайнятості населення у сфері туризму, то можна зазначити, що 1,4% усіх робочих кадрів в Україні працюють на користь розвитку туристичної галузі, а якщо

Рис. 10. Розподіл розрахунків із зведеним бюджетом за видами податків і зборів у 2016 р.

Джерело: складено за [12].

враховувати загальний внесок у зайнятість у 2017 р., то його вклад нараховує вже 5,5%. Платіжний баланс країни невітшно йде на спад і стає дедалі негативним. Туристичні податки дорівнюють даним 2014 р. після падіння у 2015 р., що може допомогти зміцненню місцевих бюджетів і розширенню фінансової незалежності відповідних регіонів. Статистика також показує, що найбільші доходи в бюджет припадають на м. Київ, Львівську та Одеську області, що вказує на найбільшу популярність цих регіонів. Податки ще не збіглися з даними 2014 р., але мають позитивну тенденцію до збільшення. Значна частина податків складається з активності готелів та аналогічних засобів тимчасового розміщення та діяльності санаторіїв чи інших подібних закладів.

Отже, зараз туристична сфера в Україні не є прибутковою для національної економіки, а це значить, що перед нею стоїть чимало завдань і викликів, які треба вирішувати. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Балабанов И. Т., Балабанов А. И. Экономика туризма : учеб. пособие. М. : Финансы и статистика, 2000. 207 с.

3. Золотухін О. Бухгалтерський облік доходів і витрат туристичної діяльності. *Вісник податкової служби України*. 2013. № 21. С. 14–20.

4. Крухмальов С., Литовченко Н., Шматко О. Особливості оподаткування та ведення обліку туристичних агентів. *Вісник податкової служби України*. 2013. № 39. С. 46–49.

5. Кудряшов В. П. Фінанси : навч. посіб. Херсон : Олді-плюс, 2002. 352 с.

6. Пакань В. І. Формування основ фінансової автономії місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2000. № 8. С. 67–70.

7. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 300 с.

8. Светлова С. Туристичний збір: як обліковувати. *Баланс-бюджет*. 2014. № 13. С. 14–15.

9. Сльозко Т. М., Мазіна О. І. Організація обліку : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2014. 368 с.

10. Яковлев Г. А. Экономика и статистика туризма : учеб. пособие. М. : РДЛ, 2003. 240 с.

11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

12. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>

13. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/>

14. World Travel & Tourism Council. URL: <http://www.wttc.org/>

REFERENCES

Balabanov, I. T., and Balabanov, A. I. *Ekonomika turizma* [Economy of tourism]. Moscow: Finansy i statistika, 2000.

Krukhmalov, S., Lytovchenko, N., and Shmatko, O. "Osoblyvosti opodatkovannia ta vedennia obliku turystychnykh ahentiv" [Features of taxation and keeping records of travel agents]. *Visnyk podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 39 (2013): 46-49.

Kudriashov, V. P. *Finansy* [Finances]. Kherson: Oldi-plus, 2002.

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

Oftsiiyni sait Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy. <http://sfs.gov.ua/>

Oftsiiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Oftsiiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://www.bank.gov.ua/>

Pakan, V. I. "Formuvannia osnov finansovoi avtonomii mistsevoho samovriaduvannia" [Formation of the foundations of financial autonomy of local self-government]. *Finansy Ukrainy*, no. 8 (2000): 67-70.

Putsenteilo, P. R. *Ekonomika i orhanizatsiia turystychno-hotelnoho pidpriemstva* [Economy and organization of tourist-hotel enterprise]. Kyiv: TsUL, 2007.

Slyozko, T. M., and Mazina, O. I. *Orhanizatsiia obliku* [Organization of accounting]. Kyiv: KNTEU, 2014.

Svietlova, S. "Turystychnyi zbir: yak oblikovuvaty" [Tourist tax: how to count]. *Balans-biudzheth*, no. 13 (2014): 14-15.

World Travel & Tourism Council. <http://www.wttc.org/>

Yakovlev, G. A. *Ekonomika i statistika turizma* [Economy and tourism statistics]. Moscow: RDL, 2003.

Zolotukhin, O. "Bukhhalterskyi oblik dokhodiv i vytrat turystychnoi diialnosti" [Accounting of incomes and expenses of tourist activity]. *Visnyk podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 21 (2013): 14-20.